



# INESJOURNAL

ULUSLARARASI EĞİTİM BİLİMLERİ DERGİSİ  
THE JOURNAL OF INTERNATIONAL EDUCATION SCIENCE

Yıl: 2, Sayı: 2, Mart 2015, s. 110-121

Adem MABA<sup>1</sup>, Mümtaz Hakan SAKAR<sup>2</sup>

## TÜRKİYE’DE MÜZİKSEL ALANDA ÜSTÜN YETENEKLİ BİREYLERİN EĞİTİMLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

### Özet

Türkiye’de tüm alanlarda üstün yetenekli bireylerin eğitiminde gelişmeler kaydedildiği gibi müzik alanında üstün yetenekli bireylerin eğitiminde de gelişmeler olmaktadır. Müzik alanında potansiyel üstün yeteneğe sahip bireylerin erken yaşta tanınmasıyla bireylerin eğitimlerine katkı sağlanarak var olan potansiyel yeteneklerinin bireysel ve toplumsal faydaya dönüştürülmesi mümkündür. Aldıkları eğitim sonunda bu bireyler ülkemizin müzik kültürünün oluşmasına önemli katkılarda bulunabilir, ayrıca edindikleri bilgileri yeni kuşaklara aktarma görevini üstlenebilirler. Bu çalışmada Türkiye’de müzik alanında potansiyel üstün yetenekli bireylerin aldıkları eğitimi inceleyerek olumlu ve olumsuz yönlerini belirlemek ve gelecekte eğitim alacak potansiyel üstün yetenekli bireylerin eğitimlerine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmada müzik alanında üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerine yönelik ülkemizde uygulanan yasal düzenlemeler, bu öğrencilere eğitim veren kurumlar, bu kurumların öğrenci, öğretmen seçme yöntemleri ve ders programlarının genel yapısı, ülkemizde müzik alanında üstün yeteneğe sahip olduğu belirlenmiş ve var olan yasal düzenlemeden yararlanmış bazı bireylerin eğitimleri incelenmiştir.<sup>3</sup>

**Anahtar Kelimeler:** üstün yetenek, üstün zekâ, müzik alanında üstün yetenek, müzik alanında üstün zekâ, müzik.

<sup>1</sup> Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı mezunu, ademmaba@gmail.com

<sup>2</sup>Yrd. Doç Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, hakan.sakar@deu.edu.tr

<sup>3</sup> Bu çalışmanın özeti ve sonuçları IV. Ulusal Üstün Zekâlı ve Yeteneklilerin Eğitimi Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

## AN OVERVIEW ON EDUCATION OF MUSICALLY GIFTED INDIVIDUALS IN TURKEY

### Abstract

In Turkey, there is some development in education of music for gifted individuals as well as the development of education for gifted individuals. Defining the potential ability of music in early ages may lead to turn this ability into individual or social advantage by contributing to their education at the end of the musical training, these individuals may contribute to form musical culture in our country, in addition to that they will take the task of transferring this knowledge to new generations. In this study it is aimed to defect the negative and positive aspects of the education and to contribute to education for potential gifted individuals by analyzing the musical education of potential gifted individuals. For that purpose, in this study, legal regulations that applied to musical gifted individuals in our country, the institutions give these individuals the education, the methods of choosing teacher to these institutions and the general structure of the syllabus, the individuals that are determined as gifted in musical aspect and the education of these who take the advantage of existed legal regulations are analyzed.

**Key Words:** talented, gifted, musically talented, musically gifted, music.

### GİRİŞ

Geçmişten günümüze toplumları incelediğimizde, toplumların gelişiminde bireysel olarak üstün özelliklere sahip bireylerin ön planda olduklarını görebilmekteyiz. Bireylerin üstün yeteneklerini fark edip onları sahiplenen toplumlar bilim, sanat, spor ve diğer alanlarda daha fazla gelişim ve ilerleme kaydetmişlerdir.

Günümüzde bireylerin üstün yetenekli olup olmadığının tanınmasında özel eğitimin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Özel eğitimde erken yaşta tanılama, bireyin sosyal ve bilişsel açıdan gelişiminde önemli bir etmendir. Tanılanan bireylere özgü programlar geliştirilmekte ve bireyin ilgili/yetenekli olduğu alanda gelişimine ivme kazandırılmaktadır (Cavkaytar, 2008). Müzikte üstün yetenekli bireylerin eğitimlerinin erken dönemde başlaması ile ülkemizdeki birçok üstün yetenekli birey dünya çapında tanınan müzisyenler olmasına imkân sağlamıştır.

Üstün yetenekli çocuklar çoğu zaman gerçek yaşama uyum sağlamakta zorluk çekerler. Bazen doğalarındaki farklılıklarından utanarak, üstün özellikler göstermek istemeyebilirler. Bu yüzden “her üstün yetenekli çocuk başarılı olur.” düşüncesi yanlıştır. Bu nedenle üstün yetenekli çocukların belirlenmesi, aldıkları eğitimin tarihsel açıdan incelenmesi gelecekte potansiyel üstün yetenekli bireylerin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamaktadır (Cutts ve Moseley, 2004).

Müzikle ilgili yapılmış tanımları incelediğimizde genel olarak estetik açıdan ele alınarak açıklanmaya çalışıldığını görmekteyiz. İnsanların, yaşamlarının her döneminde müzikle iç içe olduğunu savunan Uçan (1994), müziği estetik perspektifinden yola çıkarak tanımlamaya çalışmıştır. Uçan’a (1994) göre müzik, duygu düşünce tasarım ve izlenimleri belirli bir amaç ve yöntemle belirli bir güzellik anlayışına göre işleyip anlatan estetik bir bütündür.

Zekâ, üst bilişsel süreçleri kullanarak öğrenmeyi destekleyen, farklı kültürel ve sosyal bağlamlar içerisinde çevreye uyum yeteneği ile deneyimlerden öğrenmeler elde edebilme kapasitesidir. Bu özellikler bakımından sivrilen üstün zekâlı bireyler oldukça azdır ve bu bireylerin üretkenlikleri onların üstün zekâyâ sahip olduğunu gösterebilir. (Sternberg, Jarvin ve Grigorenko, 2010).

Üstün zekâ ve üstün yeteneğe yönelik birçok tanım bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar üstün zekâ ve üstün yeteneği tek başlık altında kabul ederken bazı araştırmacılar bu kavramların tamamen farklı olduğunu ileri sürmüşlerdir (Özel Yetenekli Bireyler Strateji Ve Uygulama Planı, 2013). Ancak ülkemizde bu kavramların tanımlanmaları ile ilgili karışıklık I. Özel eğitim Konseyi, Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitim Komisyonu Raporu'nda "üstün zekâ" ve "üstün özel yetenek" kavramlarının "üstün yetenek" kavramı adı altında toplanması ile giderilmiştir. Bu tanımlamaya göre: "Üstün yetenekliler, genel ve/veya özel yetenekleri açısından, yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişilerdir." (Özel Eğitim Konseyi Ön Raporu, 1991) .

Müzik alanında üstün zekâ/yetenek üzerine yapılan bazı tanımlamalarda Mozart, Bach, Beethoven gibi sanatçılar müzik alanında "dahi" olarak değerlendirilmiş ve bu kişilerin niteliklerine bakıldığında "müziksel yeteneklerinin erken gelişmesi, üstün yeteneklerini ve yaratıcı kapasitelerini bir arada kullanmaları" nedeniyle müzik alanında "üstün zekaya" sahip bireyler olarak değerlendirilmişlerdir (Pereira-Fradin ve Dubois, 2007).

Colvin (2008) yeteneği, "daha kolay başarma ve bir şeyi diğerlerine göre daha iyi yapabilmenin doğal becerisi" olarak tanımlamıştır. Haroutounian (2002) müzik alanında üstün yeteneği, bir enstrümanı çalma ve öğrenme konusundaki hız ve fiziksel yatkınlık olarak tanımlamıştır. Ayrıca müzikal üstün yeteneğe sahip bireylerin yaratıcı yorumlama gücüne sahip olduklarını, duyduğu ezgisel ve ritmik kalıpları kolaylıkla tekrar edebildiklerini ve kendilerini müziksel bir dille ifade etme konusunda isteklilik gösterdiklerini belirtmiştir.

Günümüzde müzik alanında potansiyel üstün yetenekli bireylerin eğitimleri; Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, Bil-Semler ve Konservatuvarlar'da sürdürülmektedir (Baykoç-Dönmez, 2011).

Ülkemizde Cumhuriyet tarihinde müzik alanında üstün yeteneğe sahip olan fakat yurtiçinde yeterli olanakların bulunmadığı zamanlarda yurtdışına gönderilerek eğitimine devam etmiş bireyler bulunmaktadır. Bu bireylerin eğitimlerine ilişkin çalışmalar son yıllarda artış göstermesine rağmen sayıca yeterli değildir.

### **Araştırmanın Amacı ve Önemi**

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de müzik alanında potansiyel üstün yetenekli bireylerin aldıkları eğitimi inceleyerek bu eğitimin olumlu ve olumsuz yönlerini belirlemek, gelecekte eğitim alacak potansiyel üstün yetenekli bireylerin eğitimlerine ve bu konuyu önemseyen eğitimcilerle katkı sağlamaktır.

Bu çalışma, ülkemizde müzik alanında üstün yeteneğe sahip olan bireylerin eğitimlerinin cumhuriyetten günümüze nasıl bir süreçten geçtiğini ve bu süreçte ülkemiz imkânlarının yeterliliği konusunda bilgi vermesi, bu dönemde eğitim almış müzik alanında üstün yetenekli bazı bireylerin eğitimlerinin incelenmesi, böylelikle ülkemizde müzik alanında üstün yetenekli bireylerin fark edilmesi, eğitimlerinin nasıl sağlanacağı ve nasıl iyileştirilebileceği konusuna katkı sağlamasından dolayı önem arz etmektedir.

## **YÖNTEM**

### **1.Araştırmanın Yöntemi**

Bu çalışmada tarama modellerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, hâlihazırda var olan veya geçmişte var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. Bu modelde araştırmanın konusu olan olay, birey ya da nesne

tamamen kendi koşullarında değerlendirilerek olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Modelin önemli özelliklerinden biri olayları veya nesnelere değiştirmeye çalışmadan, etkileme çabası göstermeden gözleyerek doğru bilgiye ulaşmaktır (Karasar, 2005; Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012; Özdemir, 2010).

## 2. Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama amacıyla doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu veri toplama tipine göre araştırma konusu ile ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesiyle gerçekleşmektedir. Bu nedenle veri toplama sürecinde seçilen araştırma problemine kaynak olabilecek dokümanların belirlenmesi oldukça önemlidir. Bu araştırmada da olduğu gibi eğitim üzerine yapılacak bir araştırmada kullanılabileceğimiz veri toplama araçları; ders kitabı, tez, proje, eğitim plan ve programları, öğrenci kayıt dosyaları vb. olarak belirlenmiştir.

Doküman analizi; araştırmacının amacına uygun dokümanlara nerden, nasıl ulaşacağını belirlemesi ve bu süreçte gerekli izinleri alması, çalışmanın güvenilirliğini arttırmak amacıyla dokümanların orijinalliğinin kontrol edilmesi, araştırmacı tarafından elde edilen dokümanların incelenerek anlaşılması, ulaşılan bilgilerin analiz edilmesi ve verilerin kullanılması olarak beş aşamada gerçekleşir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

## 3. Veri Toplama Süreci/İşlem

Araştırmada veri toplama amacıyla doküman analizi yöntemi kullanılması nedeniyle öncelikle araştırmacı tarafından ülkemizde potansiyel üstün yeteneğe sahip bireylerin geçmişten günümüze eğitimleri konusunda bilgi sağlayabileceği düşünülen tez, proje, makale, ders kitabı, eğitim plan ve programları vb. materyallere ulaşılmaya çalışılmıştır. Daha sonra bu belgelerden bazı çerçeve eğitim programları gibi izin gerektirmesi nedeniyle ulaşılamayan belgeler belirlenmiş ve bu belgelere ulaşmak amacıyla gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra araştırmacı tarafından elde edilen dokümanların geçerli ve güvenilir olmasını sağlamak amacıyla elde edilen belgelerin orijinalliği kontrol edilmiş ve dokümanların analiz aşamasına geçilmiştir. Dokümanlar araştırmacı tarafından detaylı şekilde incelenmiş ve anlaşılmıştır. Daha sonra veriler sistematik bir düzen içerisinde oturtularak bir bütün oluşturması sağlanmıştır.

## BULGULAR

### 1. Türkiye’de Müzik Alanında Üstün Yetenekli Öğrencilere Eğitim Veren Kurumlar:

**Konservatuvar:** Müzik alanında yetenekli çocukların, küçük yaşlardan itibaren üniversitelerin devlet konservatuvarlarına bağlı olarak açılan müzik ve bale ilköğretim kurumları ile müzik ve sahne sanatları liselerinde eğitim görmeleri ve yetiştirilmeleridir (Şahin ve Duman, 2008).

**Güzel Sanatlar Lisesi:** Güzel sanatlara ilgili ve yetenekli bireylerin öğretim görmeleri ve bu alanda uzmanlaşmak isteyenleri yükseköğretim kurumlarına hazırlanmalarını, alanlarında araştırmacı ve üretken olmalarını sağlamaktır (Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Yönetmeliği, 1999; Levent, 2013:75).

**Bilim ve Sanat Merkezi:** Okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına devam eden üstün yetenekli öğrencilerin potansiyel yeteneklerini fark etmeleri amacıyla örgün eğitim dışında ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitim almalarını sağlamaktır (Kaya,2013; Levent,2013:76; Bilim ve Sanat Merkezleri Yönetmeliği, 2007; Yıldız,2010).

## 2. Ülkemizde Müzik Alanında Potansiyel Üstün Yeteneğe Sahip Bireylere Yönelik Yasal Düzenlemeler

Ülkemizde müzik alanında üstün yetenekli bireyleri desteklemek üzere ilk olarak 7 Temmuz 1948 tarihinde TBMM’de 5245 sayılı yasa çıkarılmıştır. İçeriği, müzik alanında olağanüstü yetenek gösteren çocukların yeteneklerinin keşfedilerek eğitimlerini tamamlamak üzere yurtdışında devlet desteği ile eğitim almalarından oluşan yasa: “İdil Biret ve Suna Kan’ın yabancı memleketlere müzik tahsiline gönderilmesine dair kanun” adını taşımaktadır. Dolayısı ile bu yasadan ilk olarak yararlananlar İdil Biret ve Suna Kan’dır. İdil Biret yedi yaşında Suna Kan ise 9 yaşında Fransa’ya Paris Konservatuarı’na gönderilmişlerdir.

1956 yılında 5245 sayılı bu yasa genişletilerek yerini 6660 sayılı Müzik ve “Plastik Sanatlarda Olağanüstü Yetenek Gösteren Çocuklar Hakkında Kanun” yasasına bırakarak uygulaması özel bir yönetmeliğe bağlanmıştır. Bu şekilde yasa, müzik, resim ve plastik sanatlarda olağanüstü yetenek gösteren çocukların devlet hesabına yurtiçi ve yurtdışında eğitilmelerini sağlayan bir nitelik kazanmıştır. 1948 yılından itibaren bu yasadan ve sağladığı olanaklardan ancak 17 kişi yararlanabilmiştir. Ancak daha sonra bahsi geçen 17 bireyin beşi yönetmelik hükümlerine göre tekrar değerlendirilmiş ve yasa kapsamına girişlerinde 1-6 yıl sonra alanlarında yetersiz görülerek yasanın kapsamı dışında kalmışlardır. Bu yasadan yararlanan isimlerden bazıları; Verda Erman, Gülsin Onay, Hüseyin Sermet ve İsmail Aşan isimli sanatçılarımızdır.

Daha sonra bu yasa 1970’li yıllarda etkililiğini gösteremez bir duruma gelmiştir. Bu nedenle 1976 yılında Ankara Devlet Konservatuarı eğitimcilerinden Mithat Fenmen ve İlhan Baran’ın katkısıyla bir yönetmelik taslağı oluşturulmuştur. Bu taslağa göre üstün yetenekli çocukların Devlet Konservatuarında hızlı ve yoğunlaştırılmış bir eğitim almalarını sağlayacak “özel statü”, Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır. Bu statü sayesinde kendi alanlarında üstün başarı gösteren konservatuvar mezunları yurtdışına öğrenci olarak gidebilmiştir (Ece, 2006; Enç, 2005; Güven, Sezginsoy, 2009; Karabulut, 2009; Tunçdemir, 1996a; Tunçdemir, 2004b; Uçan,1996).

## 3. Müzik Alanında Üstün Yetenekli Öğrencilere Eğitim Veren Kurumların Öğrenci Seçme Yöntemleri

### 3.1. Güzel Sanatlar Liselerine Öğrenci Seçimi

Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin öğrenci seçimleri, yetenek sınavları ile yapılmaktadır. Bu sınavlara katılabilmenin ön koşulu 4-5-6-7 ve 8. sınıf müzik dersi notlarının aritmetik ortalamasının en az 4 olmasıdır (Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Yönetmeliği, 1999).

### 3.2. Konservatuvarlara Öğrenci Seçimi

Ülkemizde konservatuvar eğitimi ortaokul, lise, lisans ve lisansüstü şeklinde devam etmektedir. Ortaokul kademelerinin müzik bölümüne yerleşebilmek için üniversite konservatuvarlarının Yönetim Kurulunca belirlenen genel ve özel koşullara sahip olunması gerekir (İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı Lise Devresi Yönetmeliği, 2008; Yükseköğretim Kurumları Devlet Konservatuvarları Müzik ve Bale İlköğretim Okulu İle Müzik Ve Sahne Sanatları Liseleri Yönetmeliği, 2010).

**1. Aşama Baraj Sınavı:** Teori sınavıdır. Piyano ile çalınacak tek ses, iki ses ve üç sesin doğru olarak yanıtlanması beklenir ve yine piyano ile çalınan ezgilerin tekrarlanması ile müzikal

duyuşları ve melodi hafızaları, el vuruşları ile verilecek ritimlerin tekrarlanması ile kavrayış ve müzikal hafızaları sınanır, bir okul şarkısı söylemeleri istenir.

**2. Aşama Kesin Kabul Sınavı:** Enstrüman yatkınlığı sınanır. Adayın başvurduğu enstrümana fiziksel uygunluğu incelenir. Teori sınavı tekrarlanır.

### **3.3. Bilim ve Sanat Merkezleri’ne Müzik Alanında Üstün Yetenekli Öğrencilerin Alımı**

- Okul öncesi eğitimi çağındaki çocuklar için veliler veya okul öncesi eğitim kurumları öğretmenleri tarafından,
- İlköğretim çağı öğrencileri için örgün eğitim kurumu sınıf ve şube öğretmenleri tarafından,
- Ortaöğretim öğrencileri için sınıf rehber öğretmenler kurulu tarafından aday gösterilir.

Velisi veya örgün eğitim kurumu tarafından aday gösterilen öğrencilerin gözlem formları tanılama komisyonunca ön değerlendirmeye alınır. Değerlendirme sonucunda grup tanınmasına alınacak öğrencilerin listesi okullara veya veliye bildirilir. Grup taramasına katılması uygun görülen öğrenciler, merkez yürütme kurulunun belirleyeceği tarihlerde, üst danışma kurulunca belirlenen ölçme araçları ve ölçütleri doğrultusunda grup taramasına alınır. Yeterli performans gösteren öğrenciler Milli Eğitim Bakanlığı uzmanları tarafından son incelemeye alınır ve konunun uzmanlarınca üstün yetenekli olduğu tespit edilen öğrenciler Bilim ve Sanat Merkezlerinde eğitim almaya hak kazanırlar (Bilim Sanat Merkezleri Yönergesi, 2007).

## **4. Müzik alanında üstün yetenekli öğrencilere eğitim veren kurumların öğretmen seçme yöntemleri**

### **4.1. Güzel Sanatlar Liseleri’ne Öğretmen Seçimi**

Güzel sanatlar liselerine öğretmen olmak isteyen adaylar; alanında en az 3 yıl görev yapmış olmak şartıyla, valiliklerde oluşturulacak komisyon tarafından yapılacak olan iki aşamalı sınavlara başvurmak zorundadırlar. Bu sınavlarda öğretmenler; uygulama, beceri ve yorumlama yeteneği bakımından değerlendirmeye alınırlar. İki aşamalı olarak yapılan yazılı sınavın %40’ı ve uygulama sınavının %60’ı hesaplanarak en yüksek puan alanlardan başlamak üzere ihtiyaç duyulan öğretmen sayısı kadar atamalar gerçekleştirilir (Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Yönetmeliği, 1999).

### **4.2. Konservatuvarlara Öğretmen Seçimi**

Konservatuvarlarda eğitimci olarak çalışabilmek genel olarak üniversitelerin öğretim elemanı seçme koşulları ile paralellik göstermekle birlikte YÖK tarafından belirlenen genel şartların yanı sıra Güzel Sanatlar Fakülteleri, Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri, Konservatuvarlar ile ön lisans düzeyinde eğitim yapılan birimlere başvuracak öğretim görevlisi adaylarında en az lisans mezunu olmak ve belgelendirmek kaydıyla alanları ile ilgili iki yıl tecrübeli olmaktır.

### **4.3. Bilim ve Sanat Merkezlerine Öğretmen Seçimi**

Bilim ve sanat merkezlerine öğretmenlerin aday olabilmeleri için; yüksek lisans yapmış olmak, son 3 yıllık sicil notu ortalamasının iyi olması, başvuracakları alanlara göre Akademik Lisans Üstü Eğitim Sınavından (ALES) sözel puanı en az 60 ve sayısal puanı en az 65 olması gerekmektedir. Adaylar daha önce yapmış oldukları çalışmalara göre puanlamaya alınırlar ve ihtiyaç duyulan öğretmen sayısının en az 3 katı hizmet içi eğitime alınır. Gruplara ayrılan

adaylar eğitim sonunda hazırladıkları projeleri kurula sunarlar. Sınavlar; Yazılı Proje ve Mülakat şeklinde gerçekleştirilir ve en yüksek puanı alan adayların ihtiyaç sayısına göre atamaları gerçekleştirilir (Bilim Sanat Merkezleri Yönergesi, 2007).

## **5. Ülkemizde müzik alanında potansiyel üstün yeteneğe sahip olarak yasal düzenlemelerden faydalanmış bazı kişilerin eğitimleri**

Müzik alanında üstün yeteneğe sahip oldukları belirlenerek yurtdışındaki üniversitelerde eğitim almaya hak kazanan sanatçılarımız ve çalışma alanları; Oya Ünler, Burçin Büke ve Cihat Aşkın'dır. İlerleyen yıllarda; Fazıl Say (Piyano), Yeşim Alkaya(Piyano), Muhittin Dürrüoğlu Demiriz (Piyano), Şölen Dikener (Viyolonsel), Çağlayan Ünal (Viyolonsel), Ertan Torgul (Keman) ve Özgür Balkıs (Keman)' dır. (Enç, 2005; Karabulut, 2009; Tunçdemir, 1996a; Tunçdemir, 2004b; Üstün Yetenekli Bireyler Strateji Ve Uygulama Planı, 2013).

## **6. Müzik alanında üstün yetenekli bireylere eğitim veren kurumların ders programlarının genel yapısı**

### **6.1.Yükseköğretim Kurumları Devlet Konservatuvarları Müzik ve Bale İlköğretim Kurumları (Ortaokul) Haftalık Ders Programlarının Yapısı**

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu başkanlığının 24/07/2013 tarihi 64 sayılı yazısı ile Yükseköğretim Kurumları Devlet Konservatuvarları Müzik ve Bale İlköğretim Kurumları (Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgelerinin aşağıdaki gibi olması kararı alınmıştır. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca belirlenen bu ders programları ve öğretim programları çerçevesinde her bir ders için eğitimciler tarafından yıllık plan raporları hazırlanmaktadır. Bu raporlarda, öğrenme alanı, ünite adı, ünite alt açılımları, kazanımlar, etkinlikler, açıklamalar, ölçme ve değerlendirme yöntemi, ders içi ve diğer derslerle ilişkilendirme bölümleri ayrıntılı şekilde açıklanmaktadır.

### **6.2.Yükseköğretim Kurumları Devlet Konservatuvarları Müzik ve Sahne Sanatları Lisesi Haftalık Ders Programlarının Yapısı**

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu başkanlığının 14/09/2012 tarihi 165 sayılı yazısı ile Yükseköğretim Kurumları Devlet Konservatuvarları Müzik ve Sahne Sanatları Lisesi Haftalık Ders Çizelgelerinin aşağıdaki gibi olması kararı alınmıştır. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca belirlenen bu ders programları ve öğretim programları çerçevesinde her bir ders için eğitimciler tarafından yıllık plan raporları hazırlanmaktadır. Bu raporlarda, öğrenme alanı, ünite adı, ünite alt açılımları, kazanımlar, etkinlikler, açıklamalar, ölçme ve değerlendirme yöntemi, ders içi ve diğer derslerle ilişkilendirme bölümleri ayrıntılı şekilde açıklanmaktadır.

### **6.3.Güzel Sanatlar Liseleri Haftalık Ders Programlarının Yapısı**

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu başkanlığının 27/01/2014 tarihi 6 sayılı yazısı ile Güzel Sanatlar Liseleri Haftalık Ders Çizelgelerinin aşağıdaki gibi olması kararı alınmıştır. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca belirlenen bu ders programları ve öğretim programları çerçevesinde her bir ders için eğitimciler tarafından yıllık plan raporları hazırlanmaktadır. Bu raporlarda, öğrenme alanı, ünite adı, ünite alt açılımları, kazanımlar, etkinlikler, açıklamalar, ölçme ve değerlendirme yöntemi, ders içi ve diğer derslerle ilişkilendirme bölümleri ayrıntılı şekilde açıklanmaktadır.

#### 6.4.Bilim Sanat Merkezleri’nde Uygulanan Eğitim Programlarının Genel Yapısı

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2007 yılının Şubat ayından itibaren yapılan düzenlemeler sonucunda Bilim Sanat Merkezleri’nde;

- a) Uyum (Oryantasyon),
- b) Destek Eğitimi; 1) İletişim Becerileri, 2) Grupla Çalışma Teknikleri, 3) Öğrenme Yöntemleri, 4) Problem Çözme Teknikleri, 5) Bilimsel Araştırma Teknikleri, 6) Yabancı Dil, 7) Bilgisayar, 8) Sosyal Etkinlikler,
- c) Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme,
- d) Özel Yetenekleri Geliştirme,
- e) Proje Üretimi/Yönetimi

alanlarında düzenlenmiş eğitim programlarına alınırlar.

Bu programın uygulama süreci ise öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinin belirlenmesi ile başlar. Düzey belirleme aşamasına merkezlerce oluşturulan programa dayalı ölçekler aracılığı ile sınıf öğretmenleri ve velilerinden alınan bildirimlerle başlanır. Yapılan bu ölçümler aracılığı ile çocuk/öğrencilerin merkezce bilişsel, duyuşsal, sosyal ve devinişsel performans düzeyleri belirlenir (Bilim Sanat Merkezleri Yönergesi, 2007).

### SONUÇLAR

Ülkemizde müzik alanında üstün yeteneğe sahip olan bireylerin fark edilmesi konusunda yeterince bilimsel çalışma yapılmadığı görülmektedir. Özellikle müzik alanında üstün yetenekli bireylerin eğitimleri incelendiğinde ülkemizde hali hazırda bulunan ve uygulanmakta olan programların yeterli olmadığı söylenebilir. Bu bireylerin eğitim aldıkları kurumlar incelendiğinde; Konservatuvar, Güzel Sanatlar Liseleri ve Bil-Sem’ler görülmektedir. Ancak Bilim ve Sanat Merkezleri dışında eğitim veren Güzel Sanatlar Liseleri ve Konservatuvar gibi kurumların öğrenci seçme koşulları incelendiğinde, genel şartları karşılayıp, giriş sınavlarında başarı gösteren tüm bireylerin gidebildiği kurumlar olduğu görülmektedir. Bundan dolayı konservatuvar ve güzel sanatlar liselerinin sadece üstün yetenekli bireylere eğitim veren kurumlar olduğunu söylemek doğru olmayabilir. Buna karşın Bilim ve Sanat Merkezlerinde yalnızca konunun uzmanlarınca üstün yetenekli olduğu tespit edilen bireyler öğrenim görebilmektedirler. Bu bağlamda, müzik alanında sadece üstün yetenekli bireylere eğitim veren kurumların Bilim ve Sanat Merkezlerinin olduğunu söyleyebiliriz.

Üstün yetenekli bireylere eğitim veren kurumlara öğretmen seçme yöntemleri incelendiğinde eğitimcilerin bazı özel şartlar sonucunda alındığı görülmüştür. Ancak üniversitelerde üstün yeteneklilerin eğitimi programları bulunmasına rağmen bahsi geçen kurumlarda belirlenen özel şartlarda üniversitelerin bu programlarından mezun olma veya uzmanlaşma şartının bulunmadığı görülmüştür.

Ülkemizde müzik alanında potansiyel üstün yeteneğe sahip olduğu belirlenmiş kişiler Harika Çocuk Kanunu ve Özel Statü yasalarından faydalanmışlardır. Bu çerçevede araştırmada bu yasalardan faydalanmış olarak belirlenen bireylerin bazıları; İdil Biret, Suna Kan, Gülsin Onay, Verda Erman, Fazıl Say, Hüseyin Sermet, Burçin Büke, Cihat Aşkın, Yeşim Alkaya Yener, Muhittin Dürrüoğlu Demiriz’ dir. Bu kişiler yasalardan yararlanarak eğitimlerini Fransa Paris Konservatuarı ve Ankara Devlet Konservatuarı’nda gerçekleştirmişlerdir. Eğitimlerini tamamlayan sanatçılarımız iş hayatlarına; akademisyen, konser sanatçısı, orkestra şefi, ulusal ve



uluslararası yarışmalarda jüri üyesi olarak devam etmişlerdir. Ayrıca ülkemiz müzik kültürünün oluşması ve gelişmesinde önemli katkılar sağlamışlardır.

Ülkemizde geçmişte sanat alanında üstün yeteneğe sahip bireylerin bu yeteneklerini geliştirmeleri amacıyla devlet tarafından özel yasalarla desteklendiği, ancak günümüzde bu yasaların aktif olarak uygulanmadığı görülmektedir. Bu duruma sebep olarak; öğrenci değişim programları, yurtdışına giriş çıkışların geçmişle kıyaslandığında daha kolay olması, yurtiçi ve yurtdışında sağlanan burslar, bireylerin kendi isteği ile eğitimini yurt dışında devam ettirebilme olanaklarının arttırılması, daha önce yurtdışında eğitim aldıktan sonra ülkemize geri dönen bazı sanatçılarımızın eğitim vermeye başlamaları ve projeler yapmaları, açılan eğitim kurumlarının (Bilim ve Sanat Merkezleri, Konservatuvarlar ve Güzel Sanatlar Liseleri) arttırılması gibi gelişmeler gösterilebilir.

Bilim Sanat Merkezleri'nin eğitim programları incelendiğinde programlarla ilgili sadece genel bir çerçeve oluşturulduğu ve bunun devamındaki tüm araştırma ve geliştirme sürecinin öğretmene yüklendiği görülmüştür. Bu durumun da Bilim Sanat Merkezleri'nde verilen eğitim hizmetinde bir standart oluşturulamamasına neden olduğu görülmüştür.

Konservatuvarlar ve Güzel Sanatlar Liseleri'nin ders programları incelendiğinde müzik bölümüne devam eden öğrencilerin bu alanla ilgili bireysel ve toplu alan derslerinin yanı sıra diğer akademik derslere de yer verildiği görülmüştür. Bu durum öğrencilerin bireysel yetenekleri üzerinde uzmanlaşırken akranları gibi diğer derslerine de devam etmesini sağlamaktadır.

Konservatuvarlarda uygulanan sınıf atlama yöntemi, üstün yetenekli öğrencilerin müfredattan sıkılmalarını engellemesi ve hızlı ilerlemelerine olanak tanınmasından dolayı güzel sanatlar liselerinden ayıran bir unsur olarak göze çarpmaktadır.

## **ÖNERİLER**

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de hangi alanda olursa olsun üstün yetenekli bireylerin bilim ve sanat dallarındaki başarıları yadsınamaz bir gerçektir. Bu yüzden müziksel üstün yeteneğe sahip bireylerin erken yaşta fark edilmesi ve eğitimlerine erken yaşta başlanması oldukça önemlidir. Bu hususta öncelikle aile, daha sonra ise okula devam eden çocukların öğretmenlerine çok fazla iş düşmektedir. Çünkü erken yaşta yeteneği fark edilmeyen bireyler ilerleyen yaşlarda bu yeteneklerini kaybedebilir ve farklı alanlara yönelebilirler. Ama erken yaşta üstün yetenekli olduğu belirlenen bireylerin eğitimleri bu doğrultuda sürdürülebilir ve geliştirilebilir.

Üstün yeteneğe sahip olduğuna karar verilen bireylerin de eğitimleri profesyonel eğitimciler tarafından dikkatli bir şekilde yürütülmelidir. Eğitim programları tasarlanırken üstün yetenekli bireylerin bilişsel süreçlerinin akranlarından daha farklı olduğu göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır. Ayrıca ailelerine yönelik eğitimler düzenlenmelidir. Özellikle okullarda öğretmenler, öğrencilerinin yeteneklerini ortaya çıkartabilecek ve geliştirebilecekleri etkinliklere daha fazla yer vermelidir.

Bilim Sanat Merkezleri'nde verilen eğitimlerde bir standardın sağlanmaması nedeniyle ortaya çıkan sorunları gidermek amacıyla bu merkezlerde uygulanan programların tüm merkezlerde uygulanabilecek düzeyde ve esnek eğitim programları ile desteklenmesi sağlanmalıdır.

Müzik alanında üstün yetenekli bireyleri belirleme amacıyla öğretmenler tarafından kullanılacak ölçekler geliştirilmeli veya yurtdışında hâlihazırda kullanılan ölçekler dilimize uyarlanmalıdır. Bunun yanı sıra alanda uzman kişiler tarafından kullanılan müziksel yeteneği belirleme ölçekleri çeşitlendirilerek eğitim sistemine entegre edilmelidir.

Bilindiği üzere Bilim Sanat Merkezlerine devam eden öğrenciler aynı zamanda kendi okullarında da eğitim görmeye devam etmektedirler. Bu öğrencilerin eğitim gördükleri okullardaki eğitim öğretim etkinlikleri onların yetenekleri ile paralel şekilde yürütülerek yeteneklerini farklı alanlarda da kullanmaları sağlanabilir. Böyle disiplinler arası bir yaklaşım sayesinde öğrenci ilgi ve yeteneğini öğretim hayatına aktarabilme ve kendini ifade edebilme ortamı bulabilecektir.

Üniversitelerde müzik alanında üstün yetenekli bireylere eğitim veren kurumlarda görev yapan eğitimcilere yönelik eğitim programlarının arttırılması ve bu konuda uzmanlaşmanın yaygınlaştırılmasının sağlanması bu kurumlardaki eğitim kalitesinin artmasına imkân sağlayacaktır.

Üstün yetenekli bireylerin eğitimleri ve bu alanın geliştirilmesine yönelik devletin eğitim politikası geliştirmesi veya var olan eğitim politikalarını güncellemesi gerekmektedir.

#### KAYNAKÇA

- Bakioğlu, A. ve Levent, F. (2013). Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Türkiye İçin Öneriler, *Üstün Yetenekli Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 31-44.
- Baykoç-Dönmez, N. (2011). *Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitim*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Birdişli, F., ve Özdemir, H. (2009). *Türkiye’de Nitelikli Kamusal Eğitim Politikaları İçinde Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi ve Avrupa Birliğinde Yer Alan Uygulamalar*. Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi Yeni Açılımlar Özet Kitabı.
- Cavkaytar, A. (2008). Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim. İbrahim Diken (Ed.), *Özel Eğitime Gereksinim Duyan Öğrenciler ve Özel Eğitim* içinde (s. 327). Ankara: Pegem Akademi.
- Cutts, N.,E. ve Moseley, N. (2004). *Üstün Zekâlı ve Yetenekli Çocukların Eğitimi*. İsmail Ersevimi (Çev.). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Cemaloğlu, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Abdurrahman Tanrıoğen (Ed.), *Veri Toplama Teknikleri: Nitel-Nicel* içinde (s.131- 164). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Colvin, G. (2008). *Talent Is Overrated: What Really Separates World Class Performers From Everybody Else*. New York: Penguin Books Ltd.
- Doderai, M. (2013). *Social, Genetic And Psychological Factors That Influence Musically Gifted And Musically Talented Children*. (Yayınlanmış Doktora Tezi).Alberta Üniversitesi, Kanada.
- Ece, A. S. (2006). 1904–2004 Yılları Arasında Çağdaş Türk Bestecilerinin Biyografik Özellikleri Ve Eğitim Süreçleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Güzel Sanatlar Özel Sayısı.
- Enç, M. (2005). *Üstün Beyin Gücü*. Ankara: Gündüz eğitim ve Yayıncılık.
- Güven, E. ve Sezginsoy, B. (2009). Müzik Alanında Üstün Bir Yetenek: İdil Biret (Görüş Ve Önerileri).*Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XXII (1), 2009, 123-142.

- Haroutounian, J. (2002). *Kindling The Spark: Recognizing And Developing Musical Potential*. Oxford.
- İstanbul Üniversitesi (2008). İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Lise Devresi Yönetmeliği.
- Karabey, B. ve Öztürk, C. (2014). Mentoring: The Mentor's Specific Skills in Education. Filippo ve Giovanna (Ed.), *Intercultural Competences In Vocational Educational Training* içinde (s.131). Egea Publications.
- Karabulut, R. (2009). *Türkiye'de Üstün Yetenekliler Eğitiminin Tarihi Süreci*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (14. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, N. G. (2013). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi ve BİLSEM'ler. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 115-122.
- Levent, F. (2011). Üstün Yetenekli Çocuklara Devletin Sunması Gereken Haklar. *Çocuk Hakları Kongresi*. Çocuk Vakfı, İstanbul.
- Levent, F. (2013). *Üstün Yetenekli Çocukları Anlamak*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- M.E.B. (2007). Bilim Ve Sanat Merkezleri Yönergesi. Online: <http://mevzuat.meb.gov.tr>.
- M.E.B. (2013). Ek-1 Üstün Yetenekli Bireyler Strateji Ve Uygulama Planı 2013-2017. Online: <http://www.tubitak.gov.tr>. Meb (1991), *Özel Eğitim Konseyi Raporu*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- M.E.B. Telim Terbiye Kurulu Başkanlığı (2012). Online: <http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7>
- M.E.B. Telim Terbiye Kurulu Başkanlığı (2013). Online: <http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7>
- M.E.B. Telim Terbiye Kurulu Başkanlığı (2014). Online: <http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7>
- Özguven, İ. E. (1992). Görüşme İlke Ve Teknikleri. Ankara: Odak Ofset Matbaacılık.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Pereira-Fradin, M., ve Dubois, A. (2007). Environmental Effects On Musical Talent Development. *Gifted And Talent International*, 22,(2) 105-117.
- Sak, U. (2010). *Üstün Zekâlılar: Özellikleri Tanılanmaları Eğitimleri*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Say, A. (2005). *Müzik Ansiklopedisi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Sezginsoy, B., ve Güven, E. (2010). Two Brilliant Children In The Field Of Piano and Violin İdil Biret-Suna Kan (Visions And Suggestions). *Elementary Education Online*, 9(1), 128-135.
- Sternberg, R. J., Jarvin, L., ve Grigorenko, E. L. (2010). *Explorations In Giftedness*. Cambridge University Press.
- Şahin, M., ve Duman, R. (2008). Cumhuriyetin Yapılanma Sürecinde Müzik Eğitimi.
- Tunçdemir, İ. (1996). Çok Sesli Müzik Alanındaki Kadın Devlet Sanatçılarımız. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi, Ankara.
- Tunçdemir, İ. (2004). *Çoksesli Müzikte "Harika Çocuk Kanunu" nun Türk Müzik Kültürüne Etkisi: İdil Biret-Suna Kan Örneği*. Xiii. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Tunçdemir, İ. (2006). Çoksesli Müzikte Üstün Bir Yetenek: Fazıl Say. *International Journal Of Human Sciences*, 1(1).

- Tunçdemir, İ. (2007). Cumhuriyet Dönemi Müzik Kültürünün Oluşmasında Rol Oynayan Sanatçılarımız ve Türk Müziğine Katkıları. *16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi/Eğitim Fakültesi, Tokat.
- Uçan, A. (1994). *Müzik Eğitimi: Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar Ve Türkiye’de Cumhuriyetin İlk Altmış Yılındaki Durum*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Uçan, A. (1996). *İnsan ve Müzik İnsan Ve Sanat Eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Uslu, M. (2013). Türk Müzik Eğitiminde Çok Yönlü Bir Kişilik “Cemal Reşit Rey”. *Akademik Bakışı Dergisi*, 34.7
- Uzun, M. *Üstün Yetenekli Çocuklar El Kitabı*. İstanbul:Çocuk Vakfı Yayınları,2004
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Ankara:Seçkin Yayıncılık*.
- Yıldız, H. (2010). *Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Bir Model Olan Bilim Ve Sanat Merkezleri (Bil- Semler) Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Y.Ö.K. (2010) Devlet Konservatuvarları Müzik ve Bale İlköğretim Okulu İle Müzik Ve Sahne Sanatları Liseleri Yönetmeliği